

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра фітопатології ім. акад. В.Ф. Пересипкіна

ЗАТВЕРДЖЕНО
Агробіологічний факультет
10 червня 2025р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗАХИСТ ПЛОДОВИХ І ОВОЧЕВИХ РОСЛИН
ВІД ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ
(модуль Фітопатологія)**

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність 203 Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство

Освітня програма Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство

Факультет Агробіологічний

Розробник: Піковський М.Й., професор кафедри фітопатології ім. акад. В.Ф.

Пересипкіна, доктор сільськогосподарських наук, професор

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни **Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів** (модуль Фітопатологія)

Дисципліна “Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів” вивчається на третьому курсі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 203 Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство. Її програмою передбачається опанування студентами діагностичних ознак патологій, морфологічних, біологічних і екологічних особливостей основних збудників хвороб овочевих, плодово-ягідних культур і винограду різної етіології; основ ідентифікації патогенів і діагностики захворювань; стійкості рослин; обґрунтування прийомів та заходів, які попереджають виникнення і розвиток хвороб в умовах відкритого та захищеного ґрунту.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: симптоматику патологій овочевих і плодових культур; поширення та шкідливість захворювань у різних ґрунтово-кліматичних зонах України; збудників хвороб, їх морфологію, біологію та екологію; стійкість рослин; методи контролю хвороб; системи інтегрованого захисту овочевих, плодово-ягідних культур і винограду від хвороб. Вміти: самостійно, за зовнішніми ознаками діагностувати хвороби рослин у польових і лабораторних умовах; за морфологічними ознаками – ідентифікувати найбільш поширені патогени. Проводити аналіз фітопатологічного стану посівів і насаджень в умовах відкритого та захищеного ґрунту, самостійно приймати оптимальні рішення щодо проведення захисних заходів, які забезпечують отримання високих, стабільних і екологічно безпечних врожаїв овочевих, плодово-ягідних культур і винограду.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	203 Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство	
Освітня програма	Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	60	
Кількість кредитів ECTS	2,0	
Кількість змістових модулів	1	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	–	
Форма підсумкового контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	
Семестр	5	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	15 год.	
Самостійна робота	30 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	2 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни “Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів” полягає у формуванні в студентів професійних знань та умінь щодо симптоматики хвороб овочевих, плодово-ягідних культур і винограду; морфологічних і біоекологічних властивостей патогенів; розумінні закономірностей поширення збудників хвороб; застосуванні методів захисту рослин та розробці ефективних систем контролю захворювань для отримання екологічно безпечної продукції овочівництва та садівництва.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв’язувати фахові спеціалізовані складні задачі та практичні проблеми професійної діяльності у садівництві і виноградарстві або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 8. Навички здійснення безпечної діяльності;

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 7. Здатність науково обґрунтовано використовувати добрива та засоби захисту рослин з урахуванням їхніх хімічних і фізичних властивостей та впливу на навколишнє середовище;

програмні результати навчання (ПРН):

ПР 8. Володіти методами опрацювання даних у садівництві і виноградарстві.

ПР 16. Організовувати результативні і безпечні умови роботи.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижн і	усьо го	у тому числі					усьог о	у тому числі				
			л	п	л	і н д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р.
Модуль. <i>Фітопатологія</i>													
Тема 1. Класифікація патологій рослин, характеристика збудників, прогноз розвитку хвороб, стійкість рослин, методи захисту рослин		12	2	2	-	-	8						
Тема 2. Хвороби пасльонових і капустяних овочевих культур. Заходи обмеження їх розвитку		9	3	2	-	-	4						

Тема 3. Хвороби цибулі, селерових і гарбузових овочевих культур. Заходи обмеження їх розвитку		10	3	3	-	-	4						
Тема 4. Хвороби плодових зерняткових культур. Заходи обмеження їх розвитку		9	2	2	-	-	5						
Тема 5. Хвороби плодових кісточкових плодових культур. Заходи обмеження їх розвитку		9	2	2	-	-	5						
Тема 6. Хвороби ягідних культур і винограду. Заходи обмеження їх розвитку		11	3	4	-	-	4						
Разом за модулем		60	15	15			30						
Усього годин		60	15	15			30						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Класифікація патологій рослин, характеристика збудників, прогноз розвитку хвороб, стійкість рослин, методи захисту рослин	2
2.	Інтегровані системи захисту пасльонових і капустяних овочевих культур від хвороб.	3
3.	Інтегровані системи захисту цибулі, селерових і гарбузових овочевих культур від хвороб.	3
4.	Інтегровані системи захисту плодових зерняткових культур від хвороб.	2
5.	Інтегровані системи захисту плодових кісточкових культур від хвороб.	2
6.	Інтегровані системи захисту ягідних культур і винограду від хвороб.	3

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Хвороби картоплі.	2
2.	Хвороби томатів і капусти.	2
3.	Хвороби цибулі та моркви.	2
4.	Хвороби огірка.	2
5.	Хвороби яблуні та груші.	2
6.	Хвороби плодових кісточкових культур.	2
7.	Хвороби ягідних культур.	2
8.	Хвороби винограду.	1

5. Теми самостійної роботи

1	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття про хвороби рослин (інфекційні та неінфекційні).	2
2.	Характеристика збудників інфекційних хвороб рослин.	3

3.	Динаміка інфекційних хвороб рослин.	3
4.	Стійкість рослин (фітоімунітет).	3
5.	Концептуальні основи захисту рослин від хвороб.	3
6.	Хвороби овочевих зернових і зернобобових культур. Система заходів контролю.	1
7.	Хвороби пасльонових культур. Система заходів контролю.	2
8.	Хвороби капустяних культур. Система заходів контролю.	2
9.	Хвороби гарбузових культур. Система заходів контролю.	1
10.	Хвороби селерових культур. Система заходів контролю.	1
11.	Хвороби амарилісових культур. Система заходів контролю.	1
12.	Хвороби яблуні, груші та айви. Система заходів контролю.	2
13.	Хвороби персика, абрикоса, вишні, черешні та сливи. Система заходів контролю.	2
14.	Хвороби суниці, малини, смородини, аргуса та лохини. Система заходів контролю.	2
15.	Хвороби винограду культур. Система заходів контролю.	2

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист лабораторних і самостійних робіт;
- пірінгове оцінювання.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод проєктного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль. Фітопатологія		
Практична робота 1.	<i>ПРН 8, 16. У тому числі володіти методами спостереження, опису симптомів, ідентифікації збудників хвороб овочевих і плодових культур. Знати візуальні ознаки хвороб, морфологію та біологію патогенів; системи захисту культур від хвороб.</i>	7
Практична робота 2.		7
Практична робота 3.		7
Практична робота 4.		7
Самостійна робота 1.		7
Практична робота 5.		7
Практична робота 6.		7

Практична робота 7.		7
Практична робота 8.		7
Самостійна робота 2.		7
Модульна контрольна робота.		30
Всього за модулем 1		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен		30
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час модульних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, самостійні роботи повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі, попередньо узгодженим із лектором курсу та за письмовим погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни:
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2398>
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді):
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2398>
- підручники, навчальні посібники, практикуми;:

1. Колодійчук В. Д., Кривенко А. І., Шушківська Н. І. Практикум із сільськогосподарської фітопатології : навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 232 с.

2. Комплексні системи захисту сільськогосподарських культур від хвороб: Навч. посіб. / Туренко В. П., Білик М. О., Кулешов А. В. та ін.; за ред. В. П.

Туренка, М. О. Білика; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Вид. 2-ге, допов. Харків: Майдан, 2019. 330 с.

3. Сільськогосподарська фітопатологія: підручник / І.Л. Марков, О.В. Башта, Д.Т. Гентош, О.П. Дерменко, М.Й. Піковський; за ред. І.Л. Маркова. Київ: Інтерсервіс, 2017. 573 с.

- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти:

Піковський М.Й. Робочий зошит до проведення лабораторних робіт із дисципліни «Фітопатологія з основами вірусології» для студентів із спеціальності 203 Садівництво та виноградарство. Ч. 1. Фітопатологія. Київ: Вид. центр НУБіП України, 2021. 167 с.

- програма навчальної (виробничої) практики навчальної дисципліни:

Робоча програма навчальної практики «Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів». Київ: НУБіП України, 2025. 18 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Агроекологічні системи інтегрованого захисту плодових і ягідних культур від шкідників і хвороб : рекомендації. Вид. 2-е, доп. і пер. / за ред. І.В. Шевчука. Київ : ПП Санспарель, 2021. 188 с.

2. Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні / упорядкув. В .У. Ящук. Київ: Юнівест Медіа, 2024. 1041 с.

3. Піковський М. Й., Кирик М. М. Біоекологічні особливості фітопатогенних грибів *Sclerotinia sclerotiorum* (Lib.) de Bary і *Botryotinia fuckeliana* (de Bary) Whetzel: монографія. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2021. 278 с.

4. Hradchenko S., Pikovskyi M. Efficiency of biological preparations against scab and powdery mildew of apple trees. *Plant and Soil Science*. 2023. Vol. 14, № 4. P. 76-85.

5. Solomiichuk M., Pikovskyi M. Biological control of *Alternaria* and late blight of potatoes. *Plant and Soil Science*. 2025. Vol. 6, № 1. P. 52-60.

6. Журнал. Карантин і захист рослин : веб-сайт. URL: http://archive.nbu.gov.ua/Portal/chem_biol/Kizr/

7. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук : веб-сайт. URL: <https://dnsgb.com.ua>

8. Держпродспоживслужба. Захист рослин : веб-сайт. URL: <https://dpss.gov.ua/fitosanitariya-kontrol-u-sferi-nasinnictva-ta-rozsadnictva/fitosanitarnij-kontrol/fitosanitarnij-monitoring>